

ADOLFO JARNE Y ANTONIO TALARN
(COMPILADORES)
MANUAL DE PSICOPATOLOGÍA CLÍNICA.
Barcelona: Ed. Fundació Vidal i Barraquer y
Paidós, 2000 Editorial Actar, Barcelona, 1999

Els autors d'aquest Manual de psicopatologia clínica, coordinat per Adolfo Jarne i Antonio Talarn, són un grup de professors de les universitats catalanes i de la Fundació Vidal i Barraquer. Tots ells tenen una àmplia experiència docent i molts d'ells acrediten una experiència clínica extensa.

El títol de l'obra sembla assenyalar, d'entrada, les intencions dels autors. Un manual –llegim en el Diccionari de Llengua Catalana de l'Enciclopèdia Catalana– és un “llibre que exposa les notícies fonamentals sobre un tema determinat i que ens facilita una consulta àgil i ràpida”. Així doncs, fent justícia al seu títol, el llibre que ressenyem pretén compendiar els coneixements més importants de la psicopatologia clínica en un volum manejable que permeti la consulta i l'ús habituals. En aquest sentit, cal dir que aquest volum omple un buit en el mercat dels textos de psicopatologia en castellà, on trobem diferents tractats, introduccions, etc. però cap text que s'adapti tant a les esmentades característiques del manual.

Segons ens informen en el “prefaci”, aquest Manual va néixer “amb la voluntat de servir de guia en l'estudi de la psicopatologia clínica a persones que s'hi inicien.” Hi ha, doncs, un clar objectiu docent, introductori, oferint aquells coneixements “l'adquisició dels quals és d'exigència mínima i imprescindible per a aprofundir posteriorment en temes concrets, segons el gust i inclinació de l'autor.” Però, a més d'una innegable vocació acadèmica, aquest manual pretén “ser útil també en el context professional.” Seria un error subestimar aquesta última pretensió. Un manual és una proposta d'allò que és fonamental, en aquest cas pel que fa a la psicopatologia. És una invitació a la confrontació i al diàleg amb aquella proposta, una invitació, per tant, a revisar allò que és fonamental per nosaltres, de pensar una altra vegada els problemes fonamentals i una oportunitat de prendre consciència de les nostres ignoràncies i els nostres oblits. Es tracta d'un exercici que sens dubte pot ser útil a tots aquells professionals (psicòlegs,

treballadors socials, psiquiatres) per als quals el coneixement psicopatològic forma part del bagatge necessari per a la seva pràctica professional.

L'obra té tres parts diferenciades. La primera –capítols 1 i 2: Concepte i Evolució dels conceptes en psicopatologia– fa referència a matèries que, actuant de forma introductòria, pretenen contextualitzar ideològicament i històricament les aportacions posteriors.

Els capítols 3 i 4 constitueixen una segona part en què s'exposen respectivament els sistemes de classificació i diagnòstic majoritàriament emprats en l'actualitat (CIE-10 i DSM-IV) i una breu introducció a l'actual situació dels tractaments dels trastorns mentals.

Finalment, la tercera part, la més extensa (cap. 5 a 19), recull de forma tradicional una descripció clínica dels grans trastorns psicopatològics, així com referències als plantejaments etiopatogènics dels diferents models i als possibles abordatges terapèutics. Tots els capítols van precedits d'una il·lustrativa vinyeta clínica. Des d'un plantejament fonamentalment nosològic, es dediquen cada un dels esmentats capítols a sengles capítols de la psicopatologia, sens dubte els principals, tot i que s'hi troba a faltar un capítol dedicat als trastorns de la infantesa i del desenvolupament. La presència d'un meritori capítol dedicat a la psicopatologia associada a la vellesa no compensa, al nostre entendre, l'esmentada absència.

Som de l'opinió que la part més excel·lent de l'obra la constitueixen aquests capítols, en especial les pàgines dedicades a la descripció dels diferents trastorns. En general, els autors han evitat el risc d'un excessiu seguidisme pel que fa a les categories del DSM-IV i del CIE-10. Tal com han recordat Castilla del Pino i altres autors, el DSM-III, el DSM-IV i el CIE-10 no són textos de psicopatologia, sinó sistemes diagnòstics. Convé recordar que no es pot explicar la psicopatologia des del DSM-III o el DSM-IV. Al contrari, són aquests els que s'expliquen des de la psicopatologia i els seus avatars històrics. Així, per exemple, i tal com assenyalen Requena i Jarne en el capítol 3, el DSM-III s'explica a partir de l'abandonament de les concepcions meyerianes i psicoanalítiques, i l'apogeu de les concepcions neokraepelinianes en la comunitat psiquiàtrica dels Estats Units. Una classificació es fa a partir del coneixement psicopatològic, però no s'hi pot reduir. Les classificacions dels trastorns mentals atenen una sèrie d'objectius (comunicació, control) i una sèrie de necessitats pràctiques i instrumentals (consens, cobertura, factibilitat) que van més enllà de l'estricta coneixement psicopatològic. Hi ha una tendència a invertir la supremacia de psicopatologia sobre els sistemes diagnòstics, donant pas a una servitud i una dependència de la psicopatologia respecte a aquests, la qual cosa es tradueix en un empobriment de la psicopatolo-

gia. Aquest és, dèiem, el risc que han evitat els autors. Així, per posar un exemple d'entre molts, el capítol Trastorn delirant i estats paranoics s'organitza entorn de la categoria, vigent en l'actualitat, de trastorn delirant, però no per aquest motiu es deixen de descriure síndromes delirants clàssics com la parafrènia, el deliri sensitiu de Kretschmer, la psicosi al·lucinatòria crònica i altres síndromes atípiques com les síndromes de Capgràs, Frégoli i Cotard. Totes aquestes síndromes -absents de les classificacions actuals- formen part del patrimoni psicopatològic. La presència de capítols dedicats a la histèria i a la psicopatia és també significativa del mateix.

Tal com dèiem abans, en cada capítol hi ha una breu referència a les diferents hipòtesis etiopatogèniques. La majoria són síntesis ben aconseguides, tot i que en alguns casos no s'ha pogut evitar la simplificació excessiva i, en altres, la condensació les fa gairebé inintel·ligibles per al lector no informat. Com sol passar, és aquí i en la referència als diferents abordatges terapèutics on es fan visibles les diferències teòriques entre els autors. No obstant això, el llibre tracta de tenir un enfocament integrador, allunyat de qualsevol hegemonia teòrica.

Val la pena destacar alguns capítols per l'elegància amb què descriuen i sintetitzen els coneixements actuals. Per exemple, el que Josep A. Castillo i Francesc Maestre dediquen als Trastorns narcisistes i límit de la personalitat, però, en general, el nivell del conjunt és alt i s'acompleixen àmpliament els objectius esmentats al començament de la ressenya.

És una pena que l'alt nivell tant de la segona com de la tercera part del llibre no tingui correspondència amb el de la primera. Al nostre entendre, els dos primers capítols fracassen parcialment en el seu intent de presentar la psicopatologia clínica com a disciplina, donant un visió borrosa del seu desenvolupament i de la seva problemàtica. En el primer capítol es descriuen les dificultats de definir l'objecte de la psicopatologia, però s'hi eludeix una reflexió amb profunditat sobre les esmentades dificultats i, en general, sobre els problemes epistemològics que impliquen. I és que, efectivament, no es pot entendre la psicopatologia sense entendre les dificultats de definir el trastorn mental. La psicopatologia no va poder seguir el camí de la patologia científica, que va començar, al llarg del segle XIX, a definir les malalties basant-se en dades anatomopatològiques, fisiopatològiques i etiològiques. L'absència d'aquestes troballes en el camp dels trastorns mentals i la pobresa tant de les aportacions de la psicologia com de la psicopatologia experimentals, van convertir la psicopatologia en una disciplina essencialment clínica; és a dir, els trastorns mentals es van definir i teoritzar fonamentalment des del coneixement clínic. Una major atenció a les implicacions d'aquest fet es troba a faltar en la primera part del llibre, que deixa bastant de costat el nucli dels problemes que han marcat el desenvolupament de la psicopatologia

fins a l'actualitat: ens referim tant al problema de com concebre els trastorns mentals (com a síndromes?; com a malalties?; etc.) com a problemes com el de la recerca d'una possible especificitat dels trastorns mentals, el problema de si hi ha una continuïtat o no entre les diferents formes d'emmalaltir mentalment, el problema de si les categories dels trastorns mentals s'han de concebre com a prototipus que es construeixen o com a estricta nosografia (enfocament prototípic vs. Enfocament nosològic), etcètera.

Però aquesta crítica no hauria de desanimar el possible lector perquè no entenda el valor global d'aquest Manual, el qual, en general, aconsegueix excel·lentment els objectius introductoris que es proposa i que es beneficia d'una acurada edició que facilita la lectura i el maneig habitual.

Ramón Echevarría